

[...]

NATHAN.

In overoude tijden leefd' in 't Oosten
een man, die eenen ring van hoogen prijs
een dierbaar pand, bezat. De steen was een
opaal, die 't schoonste kleurenspeel vertoonde
en de geheime kracht had om bij God
en menschen aangenaam te maken hem,
die hem daarop vertrouwend droeg. Geen wonder
dat hem de man in 't Oosten daarom nooit
ter zijde lei, en strengelijk beval,
dat men den ring altoos in zijn geslacht
behouden zou, en wel, hij liet den ring
aan den bemindsten zijner zonen na
en stelde vast, dat deze wederom
den ring aan dien van zijne zonen liet,
die hem het liefste was en deze liefste
moest, enkel als bezitter van dien ring,
of hij ook d' oudste of jongste wezen mocht,
het hoofd, de heer, de vorst des huizes zijn.
Begrijpt u, Sultan?

SALADIN.

Ik begrijp u, verder.

NATHAN.

Zoo kwam de ring altijd, van zoon op zoon
in 't eind aan eenen, die drie zonen had,
hem evenzeer gehoorzaam en getrouw
en dus door hem ook evenzeer bemind.
Slechts nu en dan, als een van hen alleen
zich bij hem vond, dacht hij dien eenen zoon
wat beter dan den tweeden, of den derden
weer beter dan den eersten, en de man
belooft, o zwakheid, elken zoon den ring.
Zoo ging het nu, zoolang het ging; in 't eind
zal hij gaan sterven, en de goede vader

komt in verlegenheid. Het kwelt hem, twee van zijne zonen, die zich op zijn woord verlaten, zoo te krenken. Wat te doen! In diep geheim doet hij een kunstnaar komen dien hij naar 't voorbeeld van dien eenen ring twee andre maken laat en hem beveelt om niets te ontzien, opdat die echte ring in niets verschille van die andre twee. Het plan gelukt: toen hij de ringen brengt kan zelfs de vader niet den echten ring van d' andren onderscheiden. Dankbaar roept hij zijne zonen thans, en een voor een geeft hij hun een voor een zijn zegen en een ring en sterft. — Gij hoort toch, Sultan?

SALADIN (heeft zich geroerd van hem af gekeerd).

Ik hoor, wel zeker! — Zeg mij van uw sprookje maar spoedig 't einde. — Kom:

NATHAN.

Ik ben aan 't einde; want wat nu volgt, dat spreekt toch wel van zelf. Pas is de vader dood, daar komen z' allen met hunne ringen, ieder wil de vorst des huizes zijn! Men onderzoekt, men twist, men klaagt. Vergaefs! de echte ring was niet t' ontdekken....

(Na eene pauze, waarin hij het antwoord van den Sultan verwacht).

haast zoo onnaspeurlijk als voor ons het waar geloof.

SALADIN.

Hoe nu? moet dat het antwoord heeten op mijn vraag?....

NATHAN.

Het moet

mij verontschuldigen, als ik de ringen
in 't minst niet waagde t' onderscheiden, die
de vader ook opzettlijk maken liet,
dat men ze niet zou kunnen onderscheiden.

SALADIN.

De ringen! — Speel nu niet met mij! — Ik meende
dat deze drie gelooven, die ik u
genoemd heb, zeker t' onderscheiden waren,
zoo door de kleeding, als door spijs en drank!

NATHAN.

En juist naar d' aard van hunne gronden niet
want, zij berusten alle op historie
geschreven of als overlevering!
Geschiedenis moet wel te goeder trouw
en daadlijk worden aangenomen! Niet?
Welnu, wiens goede trouw trekt men toch wel
het allerminst in twijfel? Die der zijnen!
Niet waar? Van hen wier bloed wij zijn?... hen die
van kindsbeen af, bewijzen van hun liefde
ons gaven; die ons nooit misleidden, dan
als 't beter voor ons was. Hoe kan ik nu
wat min geloovig aan mijn vaadren denken
dan gij aan d' uwen? of ook omgekeerd.
Kan ik van u verlangen, dat gij uwe
voorvaadren loochent, om niet met de mijnen
in tegenspraak te zijn. En omgekeerd.
En voor de christnen is 't zoo ook! Niet waar? --

SALADIN (*ter zijde*).

Bij Allah! zeker, ja hij heeft gelijk;
ik moet wel zwijgen.

NATHAN.

Ik kom op uw ringen

nu weer terug.

Zooals ik zei: de zonen verlangden recht en ieder zwoer den rechter, dat hij den ring uit 's vaders eigen hand ontvangen had — nadat hem menigmaal en lang vooruit het eigendom en dus het voorrecht, dat zich aan dien ring verbond beloofd was — zoo getuigden zij naar waarheid en ieder zwoer, dat vader tegen hem niet valsch geweest kon zijn en eer hij dat gelooven zou van hem, den besten vader, zou hij zijn broeders, hoe ook steeds geneigd van hen het best' en 't edelste te denken, verdenken, dat z' een valsch en listig spel met hem beproefden, — hij zou wis dat snood bedrog ontdekken en de valschaards laten straffen.

SALADIN.

En nu, de rechter? 'k Ben benieuwd te weten; Wat gij den rechter zeggen laat. Spreek op!

NATHAN.

De rechter sprak: als gij mij nu uw vader niet ijlings hierheen voert verdrijf ik u van mijnen stoel, wat denkt gij, dat ik zetel om raadsels op te lossen? Wacht gij ook, dat eindelijk de ware ring ga spreken? Maar wacht, gij zegt, niet waar, de ware ring bezit de wonderkracht bemind te maken, bij God en menschen aangenaam. Dat moet beslissen; want de valsche ringen zullen dat toch niet kunnen. Nu, wien minnen twee van u het meest? — Hoe nu — gij draalt? gij zwijgt? de ringen werken slechts op die ze draagt, naar buiten niet, elk mint zichzelf het meest! dan zijt gij ongetwijfeld alle drie bedrogene bedriegers en uw ringen zijn geen van drieën echt, of de echte ring ging zeker eens verloren. Dat verlies moest haast verborgen zijn. Toen liet uw vader voor d' eenen ring drie andre maken.

SALADIN.

Heerlijk!

NATHAN.

en dus, zoo voer de rechter voort, als gij niet mijnen raad, maar slechts mijn vonnis vraagt,

zoo gaat. Mijn raad is echter zoo: gij neemt de zaak volkomen als zij is; heeft elk van u den ring uit handen van zijn vader, dan houd' ook elk zeer zeker zijnen ring voor echt. Maar mogelijk, dat uw vader ook de tyrannie van eenen ring niet langer in zijn familie dulden wilde en zeker heeft hij u alle drie bemind en wel met even groote liefde, en kon zelfs niet besluiten om twee zonen t' onderdrukken om eenen te begunstigen; welaan streve ieder uwer om die welbegrepen en reine en van vooroordeel vrije liefde des vaders na te volgen, streef' om 't zeerste elk uwer om de kracht van zijnen ring te toonen; kom die kracht zooveel gij kunt zachtmoedig en verdraagzaam en weldadig en lijdzaam, vol aan God gewijde liefde te hulp, en als zich dan de kracht der steenen bij uwe kinds kindskinderen vertoont, dan roep ik u na duizend, duizend jaren op nieuw voor dezen rechterstoel, dan zal een wijzer man op dezen zetel troonen en die zal uitspraak doen. Nu gaat, zoo sprak de bescheiden rechter.

SALADIN.

God! God!

NATHAN.

Saladin

als gij gevoelt, dat gij die wijzere beloofde man zoudt zijn . . .

SALADIN (*loopt op hem toe, grijpt zijne hand en blijft die vasthouden*).

Ik stof, ik niets! —

O, God!

NATHAN.

Wat, Sultan?

SALADIN.

Nathan, beste Nathan! —

de duizend, duizend jaren van uw rechter zijn nog niet om. — Zijn rechterstoel is niet de mijne. — Ga! — Vertrek, maar wees mijn vriend.

Quelle:

Nathan de Wijze. Dramatisch gedicht in vijf bedrijven van G. E. Lessing. Metrische vertaling door Taco H. de Beer. Opgedragen aan den Heer A. C. Wertheim. Culemborg 1892. S. 109-114.